



**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

МІЖНАРОДНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ

**«ВСТУП УКРАЇНИ, РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ТА ГРУЗІЇ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ»**

**Збірник матеріалів Міжнародного круглого столу
(м. Одеса, 5 березня 2024)**

2024

УДК 341.174 (477+478+479.22)(049.2)

Друкується за наказом виконуючого обов'язки ректора Національного університету «Одеська юридична академія» М. Р. Аракеляна (наказ № 503-44 від 04 березня 2024 року).

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С. В.**

Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», доктор юридичних наук, професор.

Фасій Богдан Володимирович – декан факультету судового та міжнародного права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук, доцент.

Дронов Владислав Юрійович – доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук.

Гриб Анна Миколаївна – доцентка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидатка юридичних наук.

Жакун Маргарита Юріївна – аспірантка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, місто Одеса, 65009, Фонтанська дорога, 23.

Тел. +38 (048) 719 86 85

Вступ України, Республіки Молдова та Грузії до Європейського Союзу: сучасні виклики. *Міжнародний круглий стіл. 05 березня 2024 року, м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2023. 130 с.*

© НУ «Одеська юридична академія»

Джевага-Третьякова Світлана

Нове законодавство ЄС щодо боротьби з відмиванням коштів: виклики та перспективи.....110

Бурдюжа Олександр

Місце інституту «гуманітарна допомога» в структурі міжнародного права.....114

Бондарюк Ольга

Законодавче регулювання проблематики з викрадення дітей в країнах Європейського Союзу.....119

Іванець Микита

Проблемні питання гармонізації національного правового регулювання інвестиційної діяльності в сфері міжнародних стандартів.....124

Кухоцька Аліна

До питання реалізації положень розумних строків досудового розслідування в межах євроінтеграції.....127

КУХОЦЬКА АЛІНА

*Національний університет "Одеська юридична академія"
Здобувачка вищої освіти 4-го курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції)*

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ РОЗУМНИХ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В МЕЖАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

08 листопада 2023 року у звіті про прогрес України щодо вступу до Європейського Союзу Єврокомісія висунула вимогу: переглянути Кримінальний процесуальний та Кримінальний кодекси для підвищення ефективності та результативності у справах про корупцію державних службовців, що займають високі посади, наприклад, шляхом запобігання процесуальним затягуванням, введення розумних строків досудового розслідування [1, с. 32]. Саме тому, особливого значення набуває аналіз нещодавніх змін, що були внесені до КПК Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» № 3509-IX від 08 грудня 2023 року. Адже дані зміни зачепили порядок обчислення тривалості стадій кримінального провадження, що є вкрай важливим задля гарантування дотримання принципу розумних строків кримінального провадження, який передбачений у ст. 28 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [2], а також у ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [3].

Спершу почнемо з 2017 року, коли у ході судової реформи разом із внесенням змін до процесуальних кодексів, було прийнято й пропозицію №109 від народного депутата А. Лозового про внесення змін до КПК (далі – «правки Лозового»). Зокрема, деякі з цих нововведень стосувались обчислення строків досудового розслідування. Відповідно до цих змін, обчислення строків розслідування розпочиналося з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а не з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення. При цьому, було запроваджено конкретні строки досудового розслідування до моменту повідомлення особі про підозру. Такі строки могли продовжуватись необмежену кількість разів за ухвалою слідчого судді, відповідно до ч. 1 ст. 294 КПК. У аргументації даних змін зазначалося, що їх метою є наближення законодавства до стандартів Європейського Союзу та практик Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), зокрема, надання особі можливості

оскаржити необґрунтовані звинувачення та припинити «затягування» кримінальних проваджень.

Іншим нововведенням стало доповнення п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, за яким закінчення строку досудового розслідування як до, так і після повідомлення про підозру визнано підставою для закриття кримінального провадження. Проте через ці положення виникла невідповідність нормам Кримінального кодексу України (далі – КК). Підтримуємо позицію Т.В. Лукашкіної: «Встановлення строків досудового розслідування, які обчислюються з моменту внесення даних до ЄРДР і до повідомлення про підозру, та закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням цих строків, не забезпечує реалізацію положень кримінально правового інституту строків давності (ст. ст. 49 та 106 КК)» [4, с. 316].

Разом із тим, в кінці 2023 року вищезгадані норми почали активно піддаватися критиці в мас-медіа, науковій діяльності та практиці. Результатом тривалих намагань, стало прийняття закону про внесення змін до КПК [5], що набув чинності 1 січня 2024 року. Тепер строки досудового розслідування обчислюються тільки після повідомлення особі про підозру і закрити справу до цього моменту – неможливо. На наше переконання, прийняття цього закону можна пояснити декількома основними факторами.

По-перше, одним із негативних наслідків «правок Лозового» стало закриття резонансних корупційних справ. Для прикладу, у 2022 році було закрито три кримінальні провадження (справи «Укрзалізниці», «братів Дубневичів» та «Ощадбанку»), що роками розслідувалися НАБУ за процесуального керівництва САП із багатомільйонними ймовірними збитками державі на підставі - закінчення строку розслідування.

По-друге, значно підвищили суспільну напругу і висновки Верховного Суду 2022 року, після яких почали закривати навіть ті справи, які були відкриті до набуття чинності «правок Лозового» (мова йде про справу «короля контрабанди» — одеського бізнесмена В.Альперіна, перший епізод справи «Роттердам+», справа І. Коломойського, О.Татарова тощо) [6]. Своїми рішеннями Верховний Суд фактично надав змінам, що набули чинності 16 березня 2018 року, зворотної дії в часі. При цьому, слід відзначити, що практика Верховного Суду не була однозначною. Зокрема, Постановою від 11 квітня 2023 року Верховний Суд висунув висновок про те, що «правки Лозового» все ж не мають зворотної дії в часі [7]. Врешті-решт, об'єднана палата Верховного Суду 11 вересня 2023 року вирішила, що «правки Лозового» поширюються на кримінальні провадження, відомості про які внесені до ЄРДР з дати набуття чинності правок, тобто з 16 березня 2018 року, і не поширюються на кримінальні провадження, відомості про які внесені в ЄРДР до вказаної дати [8].

По-третє, переглянути КПК щодо цих норм вимагала Єврокомісія у звіті про прогрес України щодо вступу до Європейського Союзу [1, с. 32].

Таким чином, ми дійшли до висновку, що більш логічним кроком, було б не просто скасування попередніх положень, а їх конкретизація та узгодження з нормами кримінального права (а саме в контексті вдосконалення процедури продовження строків досудового розслідування в межах строків давності визначених в ст. ст. 49 та 106 КК). До того ж тепер необхідний додатковий механізм захисту прав учасників кримінального провадження від неправомірного затягування «прихованого кримінального переслідування». Адже, відсутність строків до повідомлення особі про підозру не повинно перерости у свавілля збоку правоохоронних органів.

Література

1. Ukraine Report 2023. European Commission Staff Working Document. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/bb61ea6d-dda6-4117-9347-a7191ecef3f_en?filename=SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20240101> (дата звернення: 31.01.2024)
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, прийнята Радою Європи 04.11.1950 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 31.01.2024)
4. Лукашкіна Т.В. Деякі міркування щодо можливої класифікації норм кримінального процесуального права. *Правове життя сучасної України: у 2 т.: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 травня 2019 року)* / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 314–318. URL: <https://hdl.handle.net/11300/21470>
5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури : Закон України від 08.12.23 р. № 3509-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3509-20#Text> (дата звернення: 31.01.2024)
6. Ухвала ККС ВС від 16 лютого 2022 р. у справі № 725/5513/19 (провадження - № 51-723ск22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103466813>

7. Постанова ККС ВС від 11 квітня 2023 р. у справі № 201/3571/20 (провадження - № 51-4364км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110339375>

8. Постанова ККС ВС від 11 вересня 2023 р. у справі № 711/8244/18 (провадження - № 51-769км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536395>